

Bu çalışma, 5–9 Eylül 2012 tarihleri arasında İzmir Karaburun’da düzenlenen

“**kapitalizmin kısılcacında doğa – toplum – teknoloji**” temalı

7. Karaburun Bilim Kongresi’nde sunulmak üzere hazırlanmıştır.

Kongre sırasında bildiriye dinleyenlerin önceden okumuş olarak tartışmalara katılabilmesi için bu formatta web sitemizde yayımlanmıştır.

Atıfta bulunabilmek için yazar(lar)ın iznine başvurmanızı rica ederiz.

Karaburun Bilim Kongresi Düzenleme Kurulu

26.08.2012

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİNDE KADIN ÇALIŞANLARIN DURUMU ÜZERİNE BAZI GÖZLEMLERa

Fatma Genç
Çağrı Kaderoğlu Bulut

Giriş

Türkiye’de son yıllarda sermaye birikim sürecinde yaşanan dönüşüm, sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda emek süreçlerini de dönüştürmektedir. 1980’lerden itibaren ‘dışa açık’ olarak gelişen kapitalist birikim, 2000’li yıllarda sermayenin uluslararasılaşması sürecinde yeni bir evreye girmiştir. Özelleştirmelerin hızlanması, esnekleşme ve taşeronlaşma olarak açığa çıkan bu süreç, emek süreçleri üzerinde de etkiler yaratmıştır. Buna göre, uluslararası rekabeti sürdürmenin koşulu, üretim süreçlerinin esnekleştirilmesi olarak ortaya çıkmıştır. ‘Esnekliğin’ amacı, kısaca, işgücü maliyetinin düşürülmesi ve rekabet gücünün artırılmasıdır. ‘Esneklik’, kapitalistin çalışma yeri, çalışma zamanı, çalışma süresi, işgücü miktarı, ücret düzeyi gibi konularda serbestlik kazanması anlamına gelmektedir. Yani kapitalist, ihtiyaç duyduğu zaman, ihtiyaç duyduğu sayıda işçiyle, ihtiyaç duyduğu süre, ihtiyaç duyduğu üretimi yapma serbestisine sahip olacaktır. b

Esnekleşme ve taşeronlaşma gibi üretim ilişkilerinde yaşanan dönüşümler/değişimler çalışanlar/ücretliler açısından niteliksizleşme, kuralsızlaşma ve güvencesizleşme olarak sonuçlanmaktadır. Geçmişte de var olan çalışma biçimleri daha güvencesiz koşulları çalışanlara/ücretlilere dayatırken kadınları da bu sürecin en alt katmanında bir yere konumlandırmaktadır. Bunun sebebi, kadınların esnek çalışma biçimleri için ideal emek gücü profilini oluşturuyor olmalarıdır. Kadının toplumsal olarak üzerinde olan ev ve bakım işleri emeğini değersizleştirmekte ve daha da ucuzlatmaktadır. Kadın emeğinin bu niteliklerinden kaynaklı olarak da kadınlar enformel işlerin başlıca işgücü kaynağı haline gelmişlerdir. Bu anlayış şu yorumda tam karşılık bulmaktadır: “esnek çalışma biçimleri ile kadınlar iş hayatına daha fazla yönelmekte ve çalışırken eş olma ve/veya annelik görevini de daha iyi yerine getirebilmektedir.c Kadın emeğini erkek emeğine göre cazip kılan diğer bir etken ise kadın emek gücünün erkek emek gücüne göre daha ucuz oluşudur. Kadınların erkeklere göre daha düşük ücret aldığı birçok çalışma ile ortaya konmuştur. Yani kadınlar, sermayenin esnek hale getirmeye çalıştığı üretim süreçleri için ucuz ve ‘elverişli’ emek gücü potansiyeli olarak görülmektedirler. Daha da uzatılabilecek bu durumların ortak özelliği kadınlara yönelik bir eşitsizliği barındırıyor olmasıdır. Kadınlar hem emek piyasasında ikincil bir konumda kalmakta hem de emek piyasasının en güvencesiz katmanında yer almaktadırlar.

Bu kapsamda kadın istihdamı sermaye birikiminin eğilimleri uyarınca ve ataerkil ilişkilerin sağladığı olanaklar/getirdiği sınırlamalar çerçevesinde belirlenmektedir.d Kadınların yeniden üretim alanları olarak tarif edilen ‘ev işi’ ve ‘bakım emeği’ gibi rolleri, sosyal devlet

---

a Metnin planlanmasında ve temel tartışma başlıklarının düzenlenmesinde yardımlarını esirgemeyen Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğretim üyesi sevgili Melda Yaman Öztürk’e teşekkürlerimizi sunarız.

b Melda Yaman Öztürk, “Ücretli İş ve Ücretsiz Bakım Hizmeti Ekseninde Kadın Emeği: 1980’lerden 2000’lere”, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği içinde, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2011, s. 28

c Melda Yaman Öztürk, “Ücretli İş ve Ücretsiz Bakım Hizmeti Ekseninde Kadın Emeği: 1980’lerden 2000’lere”, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği içinde, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2011, s. 123

d Özge İzdeş, “Türkiye’nin Krizleri Önce Kadınları Vuruyor” Mit mi Gerçek mi?: Emek Piyasasından Yanıtlar”, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği içinde, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2011, s. 133

uygulamalarının yok denecek kadar az olması sebebiyle ağırlaşan ikinci bir yük olarak, istihdam alanındaki var oluşlarını belirlemektedir. Ataerkil sistemin güçlü olması, kadınların istihdam alanına katılım biçimleri ve seyrinin büyük ölçüde toplumsal cinsiyet rolleri tarafından belirlenmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla üretim süreçlerinde yaşanan radikal dönüşümün ayrılmaz bir parçası olarak işleyen ataerkil ilişkiler, hem istihdamın yapısını önemli ölçüde etkilemekte hem de buna dayalı olarak gelişen hiyerarşik bir işgücü piyasasının oluşumunda önemli bir dayanak oluşturmaktadır.

Bu etkilerle şekillenen yeni üretim yapısı içerisinde yalnız mavi yakalı işçilerin değil, beyaz yakalı katmanların sosyal ve ekonomik koşulları da hızla aşağıya doğru düşüş eğilimi göstermektedir. Bu katmanlarda yer alan kadınlar ise, işgücü piyasasında en alt kademedeki istihdam edilen kadınlardan çeşitli farklılıklar göstermekle birlikte önemli ortaklıklara da sahiptir. Bu nedenle, beyaz yakalılar içerisindeki kadın çalışanların konumu ve değişen durumlarını analiz etmek de ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmada beyaz yakalı katmanlarda çalışan kadınların durumu, inşaat mühendisliği alanı üzerinden ele alınacaktır. Bu alan, genel olarak beyaz yakalı olarak tarif edilen meslek alanları içerisinde belki de en yoğun erkek egemen alan olarak şekillenmiştir. Bu nedenle hem genel olarak emek süreçlerindeki dönüşümü anlamlandırmak hem de bu dönüşüm içerisinde kadın emeğinin değişen biçimlerini ortaya çıkarabilmek açısından özgün bir örnek oluşturmaktadır. Aynı zamanda, meslek alanlarının da değişim gösterdiği bu süreçte özellikle erkek yoğun bir meslek alanına odaklanmak, kadın emeğinin özgüllüklerini ve sorunlarını da açığa çıkarmak açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu anlamda, çalışmada ampirik bir analiz aracılığıyla inşaat mühendisleri kadınların emek piyasasındaki konumları cinsiyete bağlı sonuçlarıyla ortaya konmaya çalışılacaktır. Böylesi bir çalışma kadın emeğinin ücretli kısmı yanında ücretsiz ev ve bakım emeğinin incelenmesini de gerekli kılar. Ancak bu çalışmanın sınırları gereği sadece ücretli iş bağlamında kadın emeği dikkate alınmıştır. Beyaz yakalı kadınlar üzerine yapılmış çalışmaların azlığı düşünüldüğünde bu çalışma, ataerkilliğin inşaat mühendisliği meslek alanında nasıl bir yapı yarattığının çözümlenmesi açısından ufak da olsa bir katkı sunmak niyetindedir.

Çalışmada, İMO Ankara Şubesi tarafından, meslek alanındaki değişimler ve inşaat mühendislerinin yeni konumlarını anlamak amacıyla gerçekleştirilen “Üye Profil Araştırması”na verileri temel alınmaktadır. Söz konusu araştırma, İMO Ankara Şubesi’ne kayıtlı yaklaşık 22 bin mühendis içerisinde belirli bir örneklem esas alınarak gerçekleştirilmiştir. İki aşamalı yürütülen araştırmanın ilk etabında, telefon yoluyla ulaşılan yaklaşık 14 bin mühendisin çalışma durumları öğrenilmiş, cinsiyet ve mezuniyet tarihleri dağılımı ile de şubeye genellenebilirliği test edilmiştir. Araştırmanın ikinci etabı ise, rastgele örneklem yoluyla 1674 mühendise anket uygulamasından oluşmuştur. Bu 1674 mühendisin 704’ü yüz yüze yapılan, 970’i ise internet üzerinden doldurulan anketlerden oluşmaktadır. Mevcut veriler, inşaat mühendisliği alanında çalışan kadınlara dair belirli bir değerlendirme yapmayı mümkün kılar görünmektedir.

Mühendislik ve Kadınlar

Üretim sürecinde sermaye adına üretimin çeşitli aşamalarında yer alan ve üretim organizasyonunu gerçekleştiren kafa emeğine sahip emekçilerin kapitalist üretim sisteminde

---

e Bu çalışmayı birlikte gerçekleştirdiğimiz İMO Ankara Şubesi Profil Çalışması Komisyonu’ndaki değerli arkadaşlarımıza emekleri için bir kez daha teşekkür ederiz.

ortaya çıkan iki temel sınıftan (sermaye ve işçi sınıfı) hangisine dahil olduğu, üzerinde sürekli olarak tartışılan bir konu olmuştur.f Emeğinin niteliği böyle şekillenen ve sınıfsal konumu üzerinde birçok tartışmanın yaşandığı en önemli toplumsal katmanlardan biri de mühendislerdir. Mühendis emeğinin niteliği, mühendisliğin üretim sürecinde sermaye sınıfı ile işçiler arasındaki, iş organizasyonundan ve denetiminden sorumlu bir ara katman olarak ortaya çıkmasıyla bağlantılı olarak şekillenir. Böylelikle mühendislik emeği, anlamını üretim süreci içerisindeki konumuna ve yerine getirmekte olduğu işlevine bağlı olarak bulmaktadır.

Bu nitelikleri nedeniyle temelde beyaz yakalı olarak değerlendirilen mühendisler, vasıflı, profesyonel, üretim sürecinde görece özerk bir denetime sahip, görece yüksek ücretli, toplumsal anlamda statülü ve buna bağlı olarak yaşam koşulları yüksek bir konuma sahiptirler. Bu bakımlardan mühendisler bir taraftan ücretli emekçi nitelikleriyle işçi sınıfına dahil edilmekte, diğer taraftan sermayenin işlevlerini yerine getirme bakımından kapitalist sınıfın bir parçası olarak görülmektedirler. Bu tartışmanın çözümü ise yine kapitalist sistemin değişimleriyle tarihsel olarak daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Üretim sürecinde özellikle son otuz yıldır yaşanan dönüşümle birlikte, kapitalistler ile işçi sınıfı arasındaki konumlarda bulunan kesimler (ki bunlar çoğunlukla profesyonel kesimlerdir), gerek kafa emeklerinin değersizleştirilmesi ile birlikte vasıf kaybına uğramaları gerekse de emek süreçlerindeki denetime giderek daha fazla tabi olmaları bakımından, proleterleşme süreçlerini daha belirgin ve hızlı bir şekilde yaşamaktadırlar. Buna ücretlerinde ve yaşam koşullarında meydana gelmekte olan düşüş de eşlik etmektedir. Yaşanan bu dönüşümün etkileri, mühendislik alanına dair gerek mesleki gerekse de toplumsal ilişkiler içerisinde ortaya çıkmaktadır. Mesleğin niteliksizleşmesi ve toplumsal alanda itibarsızlaşması gibi tartışmalar bu durumun en göze çarpan örnekleridir.

Sınıfsal konumu bakımından böylesi dönüşümlere maruz kalan mühendislik alanı, bu süreçlerle iç içe gelişen cinsler arası eşitsizliğin de belirgin olarak var olduğu bir alan olma özelliği taşımaktadır. Daha en baştan fiziksel ve sayısal bir teknik yeterlilik alanı olarak kabul edilen ve tüm eğitim süreçleri buna göre düzenlenen mühendislik alanı, kadınların ulaşılabilirliği ve kabul edilebilirliği açısından negatif etiketli bir mesleki formasyon olarak biçimlendirilmektedir. Aynı durum, mühendisliğin kendi iç bölümlendirilmesinde de yansımaları bulmaktadır. Buna göre, inşaat, makine, elektrik ve maden mühendisliği gibi alanlar erkek alanları, gıda ve çevre mühendisliği gibi alanlar ise kadın alanları olarak kavranmaktadır. Bu ayrımların, kadınların ev içi görevleri olarak kabul edilen işlerle (temizlik, yemek, bakım vb.) olan benzerliği, mühendislikte adeta içsel olarak gelişen bir ayrışmanın varlığını ortaya koymaktadır. Bu durum, tüm toplumun hücrelerine işleyen ataerkinin, özgül bir alan olarak mühendislik alanında nasıl üretildiği ve işlediği sorununa işaret etmektedir.

Ataerki sistem toplumun her alanında güç ilişkilerini belirleyen temel bir hiyerarşik kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘Babaların iktidarı’ anlamına gelen ataerki, kocaların, erkek patronların, siyasette ve ekonomide yönetici pozisyonda olan tüm erkeklerin iktidarı olarak düşünülmelidir.g Bu anlamda, her kurumda yeniden üretilen ve iki cins arasında son derece eşitsiz maddi temelleri olan bir çatışma yaratan, temel kaynaklara erişim eşitsizliğine işaret

---

f Özgür Müftüoğlu, “Üretim Süreçleriyle Birlikte Değişen Mühendis Emeğinin Sınıfsal Konumu”, İMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, Sayı: 2012/01, Şubat 2012, s. 23

g Mies, 1998: 37, Maria Maies’den aktaran Özge İzdeş, “Türkiye’nin Krizleri Önce Kadınları Vuruyor” Mit mi Gerçek mi?: Emek Piyasasından Yanıtlar”, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği içinde, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2011

eder.h Bu doğrultuda, emek piyasası ve istihdam alanında çalışanların sektörel dağılımlarından ücret düzeylerine kadar birçok alan ataerkil kabuller uyarınca belirlenir. Mühendislik mesleği içerisinde yer alan inşaat mühendisliği ise, bu durumun en net şekillendiği alan olarak karşımıza çıkar.

Kadın İnşaat Mühendislerine İlişkin Değerlendirmeleri

İnşaat mühendisliği alanı içindeki kadınların durumuna, eldeki veriler ışığında bakıldığında, ilk göze çarpan nokta, mesleğin erkek egemen bir mühendislik dalı olmasıdır. Buna göre mesleğin sadece yüzde 8,14'ü (1700 kişi) kadınlardan oluşmaktadır (**bkz. Tablo 1**). Bu oranın düşüklüğünün çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebeplerin başında mesleğin şantiye ağırlıklı olması gelir. Bu duruma dair, şantiye işinin kadın için özgül “güçlükler” barındırıyor olmasının yanında, çalışma zamanının uzunluğu, çalışma yerinin riskleri ve merkeze olan uzaklığı, şantiyenin erkek egemen bir ortam olması ve bedenin emek sürecinde yoğun bir şekilde kullanılması gibi faktörler sıralanabilir. Toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olarak kadınların iş yaşamlarındaki konumlarının genellikle ev işlerinin bir uzantısı olarak görülen mesleklerde yoğunlaşması bu alanda kadınların oranının düşük olmasının diğer bir nedeni olarak gösterilebilir. Aynı şekilde, iş ilanlarının dahi özellikle erkeklere hitaben hazırlanması, daha en başından istihdamın erkek yoğun niteliğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	%	Sayı
Kadın	8,14	1.700
Erkek	91,86	19.194
Toplam	100,00	20.894

Kadın mühendislerin meslekte az olmalarının yanı sıra meslekte kalma sürelerinin kısalığı da dikkat çekmektedir. Buna göre, mezuniyet tarihleri itibarıyla bakıldığında kadınların ortalama ağırlıklı mühendislik süresi 21 yıl iken, erkeklerinki ise 26 yıldır (**bkz. Tablo 2**). Kadınların sadece mühendislik alanında değil neredeyse tüm meslek dallarında, meslekte kalma süreleri erkeklere göre daha kısadır. Kadınlar özellikle emeklilik hakkını elde ettiklerinde meslekte kalmaya değil, bırakmaya meyillidirler. Bu durum bir yandan yukarıda açıklanan nedenlerle yakından ilişkilidir. Diğer yandan, evlilik, çocuk, aile üyelerine /büyüklerle bakım hizmeti gibi “kadın işi” sayılan işler kadınları işgücünden çekmekte, kadınlar da bu gibi durumlarda mesleki hayatlarından kolaylıkla vazgeçebilmektedirler. Kadınların bu “esnekliği”, ücretli emek içerisinde kadınların sundukları emek gücünün ataerkil kabuller uyarınca sadece ‘yardım’ ve ‘katkı’ olarak ele alınmasının bir göstergesi olarak okunmalıdır.

Tablo 2: Cinsiyet ve Mezuniyet Tarihleri İtibarı ile Dağılım

---

h Özge İzdeş, “Türkiye’nin Krizleri Önce Kadınları Vuruyor” Mit mi Gerçek mi?: Emek Piyasasından Yanıtlar”, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emegi içinde, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2011, s.143

i Bu değerlendirmeler elbette daha derinlikli ve kapsamlı analizlere ihtiyaç duymaktadır. Belirtmekte fayda vardır ki, buradaki yorumlar, anket verilerine dayandığı oranda inşaat mühendisleri arasında geçirdiğimiz yaklaşık iki yıllık gözlem, deneyim ve sezgilerimize de dayanmaktadır. Bu alana dair daha ileri araştırmalar hala emek verecek olan araştırmacıları beklemektedir.

		%	Sayı
Kadın	0-5 yıl	20,23	344
	6-10 yıl	17,12	291
	11-20 yıl	24,69	420
	21-30 yıl	22,51	383
	31-40 yıl	12,14	206
	+ 40 yıl	3,32	56
	Toplam	100,00	1.700
Erkek	0-5 yıl	15,95	3.061
	6-10 yıl	14,53	2.790
	11-20 yıl	19,26	3.696
	21-30 yıl	15,43	2.962
	31-40 yıl	25,55	4.904
	+ 40 yıl	9,28	1.781
	Toplam	100,00	19.194
Toplam	0-5 yıl	16,30	3.405
	6-10 yıl	14,74	3.081
	11-20 yıl	19,70	4.116
	21-30 yıl	16,01	3.345
	31-40 yıl	24,46	5.110
	+ 40 yıl	8,79	1.837
	Toplam	100,00	20.894

Çalışma durumlarına bakıldığında ise, kadınların yüzde 62,07'sinin ücretli, erkeklerin ise yüzde 42,13'ünün ücretli çalıştığı görülmektedir (**bkz. Tablo 3**). Fark edileceği gibi, kadın mühendislerin ezici bir çoğunluğu ücretli olarak istihdam edilmektedir. Emek piyasasına

girebilen kadınların erkeklere göre çok daha fazla ücretli statüsünde istihdam edilmeleri, toplumsal cinsiyet formasyonu ile yakından bağlantılıdır. Bu durum, erkeklerde ücretli istihdamın görece düşüklüğü ile karşılaştırıldığında, erkeklerin meslekte patron ya da şirket ortağı olarak var olabilme olanaklarının daha fazla olması temel neden olarak düşünülmektedir.

Ücretli çalışan kadınların oranının yüksek olmasının bir diğer nedeni de, aile şirketlerinde ortak olarak değil, sadece çalışan olarak istihdam edildiklerine işaret ediyor olabilir.

Buna karşın kadınların şirket sahibi ya da ortağı olma oranları bu durumun tam tersi bir eğilim göstermektedir. Kadınların yüzde 13,58'i, erkeklerin ise yüzde 31,55'i işyeri sahibi ya da ortağıdır (**bkz. Tablo 3**).

İşyeri sahipli/ortaklığı alanında gözlemlenen bu düşük oranın temel nedeni, kadınların ücretli olarak istihdam edilmeleriyle aynı sebepten kaynaklanır. Bu alanda işyeri/şirket kurmak, avukatlık bürosu ya da hekim muayenehanesinden farklı olarak daha yüksek sermaye gerektirmektedir. Kadınlar toplumsal sermayenin küçük bir bölümüne sahip oldukları için, işyeri kurmanın gerektirdiği yüksek sermaye miktarlarına ulaşamamaktadırlar.

Emeklilik durumu açısından ise, kadın emeklilik oranının erkek emeklilik oranının altında olduğu görülmektedir. Kadınlarda emeklilik oranı yüzde 15,85 iken erkeklerde bu oran yüzde 20,73'tür (**bkz. tablo 3**). Kadınların emeklilik oranının görece düşük olmasının temel nedeni, kadın mühendislerin meslekte emeklilik haklarını kazanıncaya kadar kalmamaları olabileceği gibi, önemli bir kısmının ise sosyal güvenceden yoksun çalışıyor olması olabilir. Ayrıca, kadın mühendislerin toplumsal olarak mesleğe girmeye başladıkları yılların, erkeklere nazaran daha geç tarihlere denk geliyor olması da bu konuda temel bir neden olarak düşünülebilir.

Tablo 3: Çalışma Durumları Genel Yapı

		%	Sayı
Kadın	Ücretli çalışanlar	62,07	1.055
	Emekliler	15,85	270
	İşsizler	8,50	144
	İşyeri sahibi/ortağı olanlar	13,58	231
	TOPLAM	100,00	1.700
Erkek	Ücretli çalışanlar	42,13	8.086
	Emekliler	20,73	3.978
	İşsizler	5,60	1.075

Toplumsal cinsiyet düzeyinde ücretliler									
Kadın	19	29,69	12	18,75	23	35,94	10	15,63	64
Erkek	196	31,87	154	25,04	197	32,03	68	11,06	615

Kadınlar, meslekteki dezavantajlı konumlarından dolayı, erkeklere göre daha zor yükselebildikleri için ağırlıklı olarak kariyer isteğiyle kendi işlerini kurmak istemektedirler.

Aynı şekilde, kendi işlerini kurmak istememe nedenleri ise, yüzde 39,39 ile maddi olanaklardan yoksun olma, yüzde 24,24'ü ticari hayata uygun olmama, yüzde 15,15'i risk almak istememe, yüzde 12,12'si piyasaya dair güvensizlik besleme ve yüzde 9,09'u da düzenli gelir isteme olarak sıralanmaktadır (bkz. Tablo 6).

Tablo 6: Kendi İşini Kurmak İstememe Nedenleri

	Düzenli gelir istiyorum		Risk almak istemiyorum		Piyasaya dair güvensizlik		Maddi olanaklarım yok		Ticari hayata uygun değilim		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Toplumsal cinsiyete göre ücretliler											
Kadın	3	9,09	5	15,15	4	12,12	13	39,39	8	24,24	33
Erkek	32	12,85	37	14,86	71	28,51	49	19,68	60	24,10	249

Sonuçlara göre, maddi olanaklardan yoksunluk, kadınları kendi işlerini kurmak konusunda oldukça kısıtlamaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, kadınların toplumsal sermayenin küçük bir bölümünü ellerinde tutuyor olmaları, kendi işlerini kurmalarına bariz bir şekilde engel olmaktadır. “Ticari hayata uygun olmama” sebebi ise, ticaretin daha çok “erkek işi” olarak görünmesiyle açıklanabilir. “Risk almak istememe” nedeni, düzenli bir gelir isteğiyle birlikte okunursa, kadınların daha güvenceli ve düzenli bir çalışma biçimi istedikleri düşünülebilir. Bunun nedeni olarak da, kadınların ev ve çocuk bakımı gibi nedenlerle mesleğe kolaylıkla girip çıkma esnekliğine sahip olma ihtiyacı duymaları olabilir.

Sonuç Yerine

Kadın mühendisler, eğitilmiş, vasıflı ve profesyonel olmalarına rağmen, emek piyasasının ve hatta toplumun pek çok alanındaki kadınlarla ortak kısıtlamalara ve dezavantajlara sahiptirler. Kadın mühendislerin pek çoğunun emeği hala, yedek ya da zorunlu koşullarda kullanılabilecek emek olarak değerlendirilmekte; ev ve çocuk bakımı mühendis kadınlar açısından da mesleği terk etmek açısından belirleyici olmaktadır. Aynı şekilde, kadın mühendislerin meslekteki durumları da, eğitim aşamasından, iş ilanlarına kadar, mesleği icra etme alanlarından meslekten ayrılma sürelerine kadar hemen her adımda kapitalizm kadar ataerkil toplumsal ilişkiler tarafından da belirlenmektedir.

Özetlemek gerekirse, kadın inşaat mühendislerinin meslekteki durumlarına ilişkin dört temel faktör sıralanabilir. Buna göre;

- Erkek egemen bir mühendislik kolunda faaliyet gösteriyor olmaları,
- Meslekte kalma sürelerinin erkeklere göre daha kısa olması,
- Ücretliliğin oldukça yaygın olmasına karşın, işyeri sahipliği/ortaklığının (özellikle sermaye yoksunluğu nedeniyle) düşük olması,
- Şantiye alanında çalışma oldukça düşükken, mesleğin büro tipi faaliyetlerinde çalışma oranının yüksek olması,

kadın inşaat mühendisleri açısından mesleğin belirleyici sınırlarını oluşturmaktadır. Buna karşın pek çok işkolundaki kadına göre, inşaat mühendisliği alanındaki kadınlar görece yüksek ücret ve daha yüksek statülü işlerde istihdam edilmektedirler. Bu durum onlarda, erkeklerle eşit olduklarına dair genel bir yanılsama yaratmaktadır. Oysaki bir yandan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri her alanda devam etmekte, diğer yandan kadınlar erkeklere göre meslekte hem daha zor yükselebilmekte, hem de mesleğin daha kısıtlı alanlarında çalışabilmektedirler. Böylece meslekte, yakından bakıldığında kadınların erkeklere göre daha ikincil bir konumda bulunduğu (ve hatta bunun “mesleğin doğal durumu” olarak normalleştirildiği) söylenebilir. Kadınların daha çok kariyer hedefli planlar kurmaları da bu durumun açık bir göstergesi olarak okunabilir.

Buradan yola çıkarak söylenebilir ki, ataerki sinsi bir ideoloji olarak fark edilmesi bir o kadar zor bir içsel anlayış kodu şeklinde işlemektedir. Yüksek ücret ve yüksek statü gibi konular, kolaylıkla ataerki ilişkileri gizleyebilecek bir işlev görebilmektedir. Ataerki yalnız mavi yakalı kadınlar için değil, beyaz yakalı kadınlar için de hala büyük bir sorundur. Beyaz yakalı alanda görece daha görünmez olan bu ilişkiler, kadınlar üzerinde önemli bir eşitlik yanılsaması yaratarak, daha içsel ve tehlikeli bir ayrımcılık noktasına ulaşmaktadır. Bu ayrımcılıkla mücadele edilebilmesi için ise öncelikle bu ilişkilerin ortaya konması ve toplumsal cinsiyet perspektifinden bakılarak çalışma koşullarının kadınlar açısından daha eşitlikçi bir hale getirilmesi gerekmektedir.